AXBOROT XAVFSIZLIGINI 7 YOSHDAN 70 YOSHGACHA O‘QITISHDA ELEKTRON MUHITNI SHAKLLANTIRISH

Mavlonov Sh.H. - Guliston davlat universiteti katta o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur tezisda 7 yoshdan 70 yoshgacha bo‘lgan fuqarolarning axborot xavfsizligi bo‘yicha bilim va ko‘nikmalarini shakllantirishning dolzarb jihatlari yoritilgan. Elektron muhitda insonlarning yoshiga qarab raqamli savodxonlik darajasi, duch keladigan kiber tahdidlar va ularni bartaraf etish yo‘llari o‘rganiladi. Shuningdek, bolalar, o‘smirlar, ishchi yoshlar va yoshi katta foydalanuvchilar uchun xavfsiz onlayn muhit yaratish usullari, ta’lim vositalari va interaktiv yondashuvlar tahlil qilinadi. Tadqiqotda zamonaviy texnologiyalar, oila va jamiyatning axborot xavfsizligini ta'minlashdagi o‘rni, hamda har bir yosh toifasiga mos metodik yondashuvlar muhim o‘rin egallaydi.

Tayanch so‘zlar: axborot xavfsizligi, raqamli savodxonlik, elektron muhit, yosh toifalari, internet xavfsizligi, kiber tahdidlar, onlayn ta’lim, interaktiv vositalar, ijtimoiy tarmoqlar

Zamonaviy axborot texnologiyalari va internetning keng tarqalishi bilan axborot xavfsizligi masalalari har qachongidan ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Yoshlar va kattalar, raqamli muhitda faol ishtirok etuvchi avlod sifatida, axborot xavfsizligi tahdidlariga ko‘proq duch kelishadi. Shuning uchun, axborot xavfsizligini 7 yoshdan 70 yoshgacha o‘qitish maqsadida elektron muhitni shakllantirish zarur.

I. Axborot xavfsizligining asosiy tushunchalari

1. Shaxsiy ma’lumotlar: Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va ularni faqat ishonchli manbalarda taqdim etish zarurligi.

2. Kiberhujumlar: Phishing, zararli dasturlar va boshqa kiberxavflar haqida xabardorlikni oshirish.

3. Ijtimoiy muhandislik: Odamlarni manipulyatsiya qilish usullarini aniqlash va ularga qarshi kurashish ko‘nikmalarini rivojlantirish.

II. Yosh guruhlariga mos o‘qitish strategiyalari

1. 7-12 yosh (bolalar):

• Interaktiv o‘yinlar: O‘yinlar orqali axborot xavfsizligi asoslarini o‘rganish. Masalan, "Kiberqahramonlar" o‘yini, unda bolalar kiberhujumlarni aniqlash va ularga qarshi kurashish ko‘nikmalarini rivojlantiradilar.

• Multimedia materiallar: Animatsiyalar va videolar orqali murakkab tushunchalarni oddiy va qiziqarli tarzda taqdim etish.

2. 13-18 yosh (o‘smirlar):

• Onlayn kurslar: Raqamli platformalarda mavjud bo‘lgan axborot xavfsizligi bo‘yicha kurslar orqali bilim berish.

• Seminarlarda ishtirok etish: Mutaxassislar bilan uchrashuvlar va tajriba almashish imkoniyatlari.

3. 19-30 yosh (yoshlar):

• Professional treninglar: Ish joyida yoki universitetda axborot xavfsizligi bo‘yicha treninglar o‘tkazish.

• Real hayotdagi misollar: Kiberhujumlar va ularning oqibatlari haqida haqiqiy voqealar bilan tanishtirish.

4. 31-50 yosh (katta yoshdagi odamlar):

• Vebinarlar va onlayn seminarlar: Ish joyida yoki uyda qatnashish imkoniyatiga ega bo‘lish.

• Ota-onalar uchun qo‘llanmalar: O‘z farzandlarini raqamli muhitda qanday himoya qilish bo‘yicha ma'lumot berish.

5. 51-70 yosh (qariyalar):

• Oddiy tushuntirishlar: Axborot xavfsizligi asoslarini sodda va tushunarli tarzda tushuntirish.

• Shaxsiy yordam: Kompyuter yoki smartfon ishlatishda yordam berish va xavfsizlik choralarini ko‘rsatish.

III. Elektron muhitni shakllantirish

1. Onlayn platformalar: Axborot xavfsizligi bo‘yicha maxsus veb-saytlar, forumlar va ijtimoiy tarmoqlar orqali bilim almashish va tajriba o‘rganish imkoniyatlarini yaratish.

2. Mobil ilovalar: Axborot xavfsizligi bo‘yicha ta'lim beruvchi mobil ilovalar ishlab chiqish, bu orqali har kim istalgan joyda o‘rganishi mumkin.

3. Interaktiv resurslar: O‘yinlar, viktorinalar va testlar orqali axborot xavfsizligini o‘rganishni qiziqarli qilish.

4. Jamiyatni jalb qilish: Axborot xavfsizligi bo‘yicha jamoatchilik tadbirlari va kampaniyalar o‘tkazish orqali keng ommani xabardor qilish.

Xulosa. Axborot xavfsizligini 7 yoshdan 70 yoshgacha o‘qitishda elektron muhitni shakllantirish - bu zamonaviy jamiyatimizning muhim vazifalaridan biridir. Har bir yosh guruhiga mos ravishda ta'lim berish orqali biz kiberxavf-xatarlarni kamaytirishga, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishga va raqamli muhitda xavfsiz harakat qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga erishamiz. Shu sababli, axborot xavfsizligi masalasiga e'tibor berish har birimizning mas'uliyatimizdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Muxitdinov R., Turg‘unov A. Axborot xavfsizligi asoslari. T.: “Fan va texnologiya”, 2020.

2. Ziyoyev Sh.N. Raqamli texnologiyalar va axborot xavfsizligi. Toshkent: “Innovatsiya”, 2021.

3. Boboyorov A., Rasulov M. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining asoslari. T.: “Iqtisod-Moliya”, 2019.

4. Abdullayev S. Internet foydalanuvchilari uchun xavfsizlik qoidalari. T.: “Yangi asr avlodi”, 2022.

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PQ–4851-son qarori - “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi.

6. O‘zbekiston Respublikasi Ta’lim vazirligi. Axborot xavfsizligi bo‘yicha metodik qo‘llanma maktablar uchun. — T.: 2023.